

Ropartz, Guy (1864-1955)

Fransk tonsättare och dirigent

Guy Ropartz föddes i Bretagne. Som barn spelade han olika bleckblåsinstrument samt kontrabas i en lokal orkester, men motståndet mot valet av musiken som yrke var stor i familjen, och Guy fick i stället gå i jesuitskola och studera litteratur och juridik.

Men musikintresset blev för stort och 1885 började han på Pariskonservatoriet med studier för Theodore Dubois och Jules Massenet. Året efter träffade han Vincent d'Indy och blir genom denne bekant med César Franck. Dessa båda fick stor betydelse för de första årens komponerande. Det är även under dessa år som han lär känna Albéric Magnard, för vars musik han skulle bli en livslång förkämpe. När autografen till Magnards första opera går förlorad i lågorna tillsammans med Magnard själv, i samband med att denne 1914 försvarar sin egendom mot tyska ockupationssoldater, är det Ropartz som rekonstruerar hela partituret ur minnet.

1894 blir han chef för musikkonservatoriet i Nancy och bidrar därmed i högsta grad till en renässans för musiklivet där. 1919 övertar han samma arbete i Strassbourg där han också blir ledare för symfoniorkestern. 1929 flyttar han tillbaka till sitt älskade Bretagne.

Under sin långa levnadstid hann han skriva mer än 200 verk. Hans stil förändrades med åren från en tydlig senromantik påverkad av Franck och d'Indy, över en period med impressionistiska inslag till neo-klassicism. Hans verklista uppvisar 5 symfonier och ett stort antal kammarmusikverk. Bland dessa kan nämnas 6 stråkkvartetter, en pianotrio, en stråktrio, 3 violinsonater och 2 cellosonater.

Pianotrio a-moll

1 Modérément animé 2 Vif 3 Lent 4 Animé

1918

Vincent d'Indy, som kommenterat verket i *Cobbet's Cyclopedic Survey of Chamber Music*, menar att verket för många franska lyssnare präglas av både krigets fasor och segrar; i fredsslutet fick Frankrike tillbaka de provinser, som gått förlorade 1871, Alsace-Lorraine.

Första satsen inleds med några takter pianoackompanjemang innan ett betydelsefullt motiv hörs, först i cellon och sedan i violinen:

Detta motiv med fyra toner och sekundintervall blir viktigt i hela verket och kan betraktas som verkets cykliska motiv. Ropartz är trogen traditionen att binda ihop satserna med gemensamma motiv. Denna har ofta förknippas med César Franck men den har funnits sedan Beethovens tid.

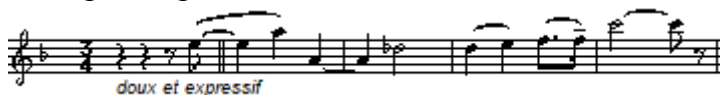
Fyratons-motivet övergår omedelbart i satsens huvudtema, förlagt till violinen:

Huvudgruppen är lång, och förutom huvudtemat tar det 4-toniga cykliska motivet stor plats. Plötsligt hörs ett rytmiskt mellanspel:

När huvudtemat därefter hörs på nytt, inleds det i kanon med början i cellon. Det går nu i parallelltonarten (C-dur), en tonart, som brukar tilldelas sidotemat i molltonarter. Det rytmiska mellanspelstemat banar väg även för nästa tema. Det går i F-dur och får väl sägas fungera som sidotema. Det introduceras i violinen:

Genomföringen är lång och behandlar alla ovanstående teman. Den börjar med det cykliska motivet.

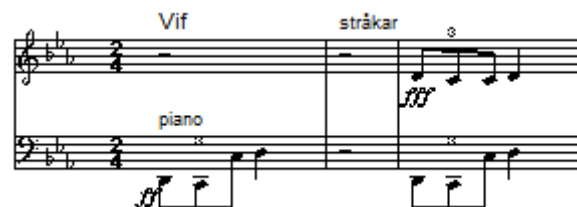
Återtagningen förflyter normalt. Först ut är huvudtemat i kanon i stråkarna. Man kan lägga märke till att Ropartz i kanontemat låtit 4-tonsmotivet och huvudtemat smälta samman så att huvudtemat i början fått en takt extra:

Sidotemat går nu i A-dur och hörs först i cellon.

En coda i a-moll byggd på huvudgruppens teman avslutar.

Andra satsen är ett scherzo i c-moll. Det har sedvanlig ABA-form. I inledningen hörs omedelbart ett 4-tonsmotiv som förefaller bekant:

Alla spelar samma fyra toner, men det är lättast att i stråkstämman identifiera första satsens inledningsmotiv, även om de fyra tonerna nu har ett annat rytmiskt mönster. Avsnitt med detta motiv bildar sedan överledning till B och andra A.

Rytmen i 4-tonsmotivet behålls – men med ändrade toner – i en liten krumelur, som inleder huvudtemat (se x- markering i notexemplet), och som sedan utgör ett synnerligen pregnant, upprepat inslag såsom inledning till flera av temafraserna i satsen. Det är cellon som presenterar temat:

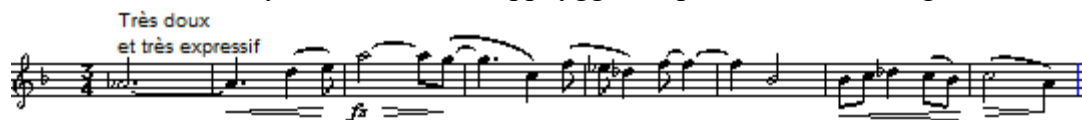

Del B, Trion, är en lyrisk kontrast:

Den långsamma satsen, *Lent*, har tredelad form med överledningar, präglade av framför allt det cykliska temat från första satsen.

A-temat hörs efter fyra takters ackorduppbbyggnad i pianot. Det är förlagt till violinen:

I överledningen hörs det cykliska temat i olika varianter:

och

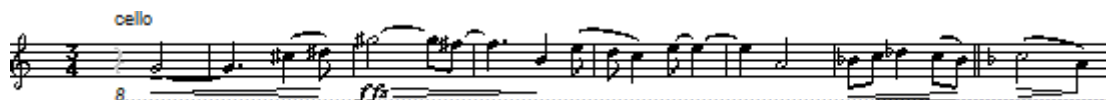

B-delens tema är rytmiskt enkelt, men melodiskt och harmoniskt komplext:

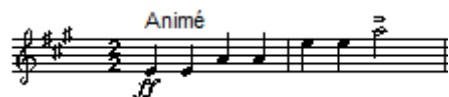
Som överledning fungerar på nytt ett avsnitt dominerat av det cykliska motivet.

Återkomsten av A-delens tema är ovanlig. Med sin modulatoriska skicklighet kan Ropartz inleda temat en halv ton lägre än i första A. Först efter 6 takter "hittar" han de rätta tonerna i rätt tonart:

Satsen leder utan avbrott över i nästa sats.

Finalen, *Animé*, A-dur, börjar med ett utropstecken, en signal!

Liksom med 2:a satsens krumelur dyker denna signal upp då och då i huvudgruppen. Temat som tas upp i violinen, är tydligt avlett ur första satsens huvudtema:

Sidotemat i Gess-dur, mera lyriskt:

I sidogruppen hörs ibland inslag av det cykliska temat:

Den långa genomföringen börjar med signaltemat, vartefter de andra temana utvecklas.

Återtagningen i A-dur löper normalt med temana i expositionens ordning.

Ett nytt avsnitt börjar sedan med första satsens sidotema i magnifik augmentation¹:

Till slut kommer en coda som i stort består av finalens signalmotiv som inramning till första satsens huvudtema!

Om denna pianotrio har Vincent d'Indy sagt: "Ett verk som detta är tillräckligt för att ge tonsättaren en plats bland de stora skaparna av kammarmusik."

¹ Augmentation (förstoring) innebär att ett tema återges med dubbla eller ännu större notvärden. Det användes framför allt i imitativ polyfon musik såsom kanon och fuga.